

Michael Frayn CZEGO NIE WIDĄĆ (Noises off)

**Premiera/gala premierowa: 15 września 2017
Duża Scena**

Tłumaczenie: Karoli Jakubowicz i Małgorzata Semil

Reżyseria: Maciej Wojtyszko

Scenografia i kostiumy: Justyna Łagowska

Muzyka: Bolesław Rawski

Reżyseria światła: Justyna Łagowska i Marek Oleniacz

Asystent scenografa: Agata Stańczyk

Asystent reżysera / inspicjent / sufler: Joanna Jaworska

Występują: DOTTY OTLEY: Urszula Grabowska/ Anna Rokita, LLOYD DALLAS: Jakub Bohosiewicz/ Dariusz Starczewski, GARRY LEJEUNE: Maurycy Popiel/ Adam Szarek, BROOKE ASHTON: Karolina Chapko/ Ewelina Starejki/ Kamila Pieńkos, POPPY NORTON-TAYLOR: Kamila Pieńkos/ Anna Branny, FREDERICK FELLOWES: Wojciech Leonowicz/ Marek Bogucki, BELINDA BLAIR: Magdalena Walach/ Małgorzata Piskorz, TIM ALLGOOD: Przemysław Branny/ Przemysław Redkowski, SELSDON MOWBRAY: Michał Kościuk/ Paweł Sanakiewicz

Teatr zdemaskowany.

czyli

krakowski Teatr Bagatela zapowiada dekonspirację swoich poczynań

98. rok działalności Teatr Bagatela zainauguruje 15 września wyjawieniem wielu teatralnych tajemnic. Stanie się to za sprawą otwierającej sezon 2017/18 premiery spektaklu „Czego nie widać” w reżyserii Macieja Wojtyszki.

Ciesząca się od 35 lat niesłabnącym powodzeniem na scenach całego świata sztuka Michaela Frayna „Czego nie widać” została nazwana przez teatromanów „farsą nad farsami”. O jej międzynarodowej popularności zadecydowała tematyka, czyli ekscytujące kulisy powstawania spektaklu.

„To jest farsa. To jest teatr. To jest życie!” – mówi bohater-reżyser, próbujący doprowadzić do premiery przedstawienia, które wymyka się spod kontroli. Akcja spektaklu rozpoczyna się od pokazania próby generalnej. Na scenie panuje istny chaos – począwszy od złej organizacji, a skończywszy na rozpadającej się scenografii. Niekończące się błędy i kaprysy aktorów sprawiają, że premiera stoi pod znakiem zapytania.

Widz po obejrzeniu tego spektaklu ma szansę inaczej spojrzeć na pracę aktora. Pod płaszczykiem niezwykle dowcipnej i atrakcyjnej zabawy został opisany specyficzny, czasami

magiczny, a niekiedy małoduszny świat teatru i jego ludzi – mówi reżyser spektaklu, Maciej Wojtyczko.

W spektaklu Teatru Bagatela bierze udział aż 18 aktorów! Wcielają się naprzemiennie w dziewięć barwnych, nietuzinkowych postaci, tworzących prowincjonalną teatralną trupe.

Michael Frayn, autor farsy wszech czasów *Czego nie widać*, jest prozaikiem, dramaturgiem, tłumaczem i reporterem. Urodził się w 1933 w Londynie i wychował na jego przedmieściach. Mając dwanaście lat, stracił matkę i został przez ojca przeniesiony z prywatnej ekskluzywnej szkoły średniej do publicznej. Już jako nastolatek dokonał wyboru drogi życiowej i zarzuciwszy talent muzyczny, postanowił poświęcić się literaturze. Po ukończeniu studiów filozoficznych w Cambridge zarabkował jako dziennikarz. Felietony i reportaże – m.in. z Kuby, Izraela, Japonii czy Szwecji – publikował w dzienniku „The Manchester Guardian” (1957-62) i w tygodniku „The Observer” (do 1968). Teksty te ukazały się po latach ponownie w kilku zbiorach.

Jako dramaturg debiutował już w 1957 sztuką *Zounds*, ale teatrowi poświęcił się zupełnie dopiero jedenaście lat później. W międzyczasie opublikował pięć powieści charakteryzujących się satyrycznym i dość fantastycznym spojrzeniem na rzeczywistość. W *The Tin Men (Błaszani ludzie, 1965)*, której bohaterem jest komputer zaprogramowany na pisanie prozy, ostrzegał przed niebezpieczeństwami powszechnej komputeryzacji. *The Russian Interpreter (Tłumacz z rosyjskiego, 1966)* była szpiegowsko-przemysłową awanturą dziejącą się w Moskwie. *Towards the End of the Morning (Pod koniec poranka, 1967)*, historię dziennikarzy pracujących w gazecie w okresie rozkwitu brytyjskiej prasy, oparł Frayn prawdopodobnie na doświadczeniach z pracy dla „Observera”. W *A Very Private Life (Bardzo osobiste życie, 1968)* zajmował się skutkami postępującego wyobcowania we współczesnym świecie, a w *Sweet Dreams (Słodkie marzenia, 1973)* opisał pośmiertne dzieje pewnego londyńczyka. W następnym roku wydał książkę o zagadnieniach filozoficznych *Constructione*. Do dziś napisał jedenaście powieści. Równoległe do twórczości prozatorskiej zajmował się pisaniem scenariuszy satyrycznych programów i seriali telewizyjnych.

Od końca lat sześćdziesiątych Frayn skupia się na teatrze. Dla cyklu BBC *The Wednesday Play* napisał *Jamie, on a Flying Visit* (1968) i *Birthday* (1969). W 1970 wystawił w londyńskim Garrick Theatre cztery jednoaktówki o parze bohaterów zbiorczo zatytułowane *The Two of Us (Nas dwoje)*. Rok później zaproponował publiczności opowieść o względności szczęścia w świecie sukcesu (reprezentowanym przez wszędobylską TV) pt. *The Sandboy*. Frayn dość wcześnie zyskał uznanie krytyków i publiczności. Najlepszą komedią 1975 wg dziennika „Evening Standard” została jego sztuka *Alphabetical Order (Porządek alfabetyczny)* o pracy prowincjonalnej redakcji. Znanymi w Polsce *Oślimi latami (Donkey's Years)*, rozgrywającymi się w czasie zjazdu absolwentów Oxfordu, zdobył w 1976 nagrodę Stowarzyszenia Teatrów West Endu. Komediami roku obwołano także *Liberty Hall (Kraina wolności)* i *Make and Breake (Tworzyć i niszczyć)* napisane w 1980.

Z sukcesu, jakim w 1982 okazało się wystawienie *Czego nie widać (Noises Off)*, Frayn czerpie profity do dziś. Sztukę uznano za klasykę gatunku, farsę nad farsami i najzabawniejszą komedię, jaka kiedykolwiek powstała. Zdobyła także kolejną nagrodę „Evening Standard”. Od prapremiery na West Endzie wystawiono ją przez cztery lata ponad tysiąc razy. Została wielokrotnie

przetłumaczona i zaprezentowana widzom – także telewizyjnym, m.in. w Serbii i Grecji – w wielu krajach. W 1992 Peter Bogdanovich przeniósł ją na duży ekran z Michaeliem Cainem w roli Fellowesa (polski tytuł *Poza sceną*). Autor wciąż udoskonala jej tekst, ostatnie poprawki naniósł w 2000 i tę wersję Teatr Bagatela proponuje swojej publiczności w 2017.

Frayn nie jest autorem wyłącznie fars. W 1977 napisał *Clouds* (*Chmury*), odbiegając od zwykłego autorowi beztróskiego nastroju historię trojga dziennikarzy konfrontujących w trakcie podróży po Kubie swoje wyobrażenia z rzeczywistością. Za dramat z 1988, *Kopenhaga*, trójgłos o moralnej odpowiedzialności twórców bomby atomowej, zdobył pięć nagród, w tym Tony i Oliviera. W 2003 National Theatre wystawił *Democracy* (*Demokrację*), opowieść o kanclerzu RFN Willym Brandcie i jego sekretarzu, który okazuje się wschodnioniemieckim szpiegiem. 2008 przyniósł *Afterlife*, biograficzną opowieść o Maksie Reinhardcie, jednym z najważniejszych reżyserów teatralnych XX wieku.

John Cleese oświadczył, że podziwia Michaela Frayna najbardziej spośród żyjących osób, a scenariusz oryginalny komedii *Jak w zegarku* (*Clockwise*) z 1986 jest najlepszym, jaki kiedykolwiek został dla niego jako głównego bohatera napisany. Wszechstronność Frayna wyraża się także poprzez tłumaczenia z rosyjskiego uznawane za jedno z najcenniejszych w literaturze brytyjskiej. Przełożył m.in. *Wiśniowy sad*, *Wujaszka Wanię*, *Płatonowa* (adaptacja pt. *Wild Honey*) i *Trzy siostry* Antoniego Czechowa czy *Płody edukacji* Lwa Tołstoja. Tłumaczy też z francuskiego.

Wybitne zasługi Frayna dla angielskiej kultury stały się przyczyną pogłosek, jakoby odmówił przyjęcia Orderu Imperium Brytyjskiego oraz szlachectwa, które miały mu być w dowód uznania nadane przez królową. Jego druga żona, Claire Tomalin, także zdobyła wiele nagród. Jest uznaną pisarką i dziennikarką, uprawia biografistykę i dziennikarstwo literackie. Dwie córki z pierwszego małżeństwa, Rebecca i Johanna Frayn, związane są zawodowo z filmem i telewizją.

Maciej Wojtyszko, reżyser teatralny i filmowy, pisarz, autor sztuk, urodził się w 1946 w Warszawie. Jest absolwentem Wydziału Reżyserii Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi (1972).

Jeden z najbardziej popularnych polskich twórców, mający na koncie ponad kilkadziesiąt realizacji, poczynił od teatralnych spektakli według Thomasa Bernharda, Sławomira Mrożka i Witolda Gombrowicza, poprzez przedstawienia dla dzieci, a skończywszy na telewizyjnym sitcomie *Miodowe lata*.

Jako reżysera Wojtyszkę interesuje przede wszystkim literatura sceniczna, głównie dwudziestowieczna, której wyróżnikiem jest m.in. inteligentny humor. Takie są też najbardziej znane przedstawienia reżysera przygotowane w teatrze, m.in. *Ławeczka* Aleksandra Gelmana (Teatr Powszechny w Warszawie, 1986), *Tamara* Johna Krizanca (Teatr Studio w Warszawie, 1990), *Shirley Valentine* Willy'ego Russela, wielki przebój z Krystyną Jandą (Teatr Powszechny w Warszawie, 1990). Jedną z jego najciekawszych inscenizacji jest *Garderobiany* Ronalda Harwooda z wrocławskiego Teatru Polskiego (1990).

Maciej Wojtyszko jest także dramaturgiem, autorem kilkunastu sztuk teatralnych. Do jego najbardziej znanych dramatów należą: *Semiramida* (prapremiera w Teatrze Współczesnym

w Warszawie, reż. Erwin Axer, 1996), *Wznowienie* (Teatr Stary, Kraków, 1995), *Żelazna konstrukcja* (prapremiera w Teatrze Powszechnym w Warszawie w reżyserii autora, 1998) oraz *Bułhakow* (prapremiera w Teatrze im. Juliusza Słowackiego w Krakowie w reżyserii autora, 2002). Spektakl zrealizowany na scenie Teatru im. Słowackiego został później zarejestrowany dla telewizji (2009).

W dorobku Wojtyszko ma także liczne spektakle dla młodych widzów. Do wielu przedstawień dla dzieci i młodzieży przygotowywał scenariusze i pisał teksty piosenek. Jest autorem znanych książek dla dzieci, m.in. *Bromba i inni*, *Saga rodu Klaptunów*, *Tajemnica szyfru Marabuta*.

Ponadto Maciej Wojtyszko reżyserował popularny sitcom *Miodowe lata* (1998-2003), który – w przeciwieństwie do innych tego typu telewizyjnych produkcji – nagrywany był na teatralnej scenie z udziałem publiczności. Poza tym Wojtyszko był reżyserem wielu innych telewizyjnych seriali, m.in. *Miasteczka* (2000-2001), *Pensjonatu pod Różą* (2004-2006) i *Doręczyciela* (2008). Jest też reżyserem filmów fabularnych *Synteza*, *Tajemnica szyfru Marabuta*, *Święty interes* i *Ogród Luizy*.

Przez lata zdobył kilkadziesiąt nagród i odznaczeń teatralnych i filmowych. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2003) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2011), jest także Kawalerem Orderu Uśmiechu.